

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

* กระทรวงศึกษาธิการ *

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๓๓-๓๕

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการจัดทำต้นฉบับ

ISBN 978-616-461-494-9

พิมพ์ครั้งที่ ๑

พ.ศ. ๒๕๖๗

จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย องค์การค้าของ สกสค.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ ต่อ ๒๗๖, ๓๑๘

www.suksapan.or.th

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในสถานศึกษา

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในสถานศึกษาได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗

ว่าที่ร้อยตรี

(ธนุ วงษ์จินดา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

สารบัญ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำขึ้นสำหรับนักเรียนและครูผู้สอน เพื่อใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยคณะผู้จัดทำ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา ด้านการจัดการศึกษา ตลอดจนศิลปินที่มีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานเพื่อการศึกษาค้นคว้า

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับ วัฒนาการของนาฏศิลป์ไทย การรำร่ายรำ การจัดแสดงละครไทย มารยาทในการชมการแสดง และหลักการวิจารณ์ และประเมินการแสดง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังว่า หนังสือเรียนเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนศิลปะด้านนาฏศิลป์ ได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักการและบรรลุดตามความมุ่งหมายของหลักสูตร อย่างไรก็ตามหากมีข้อเสนอแนะประการใด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

ขอขอบคุณคณะผู้จัดทำ ผู้มีส่วนร่วมและศิลปินที่นำเสนอผลงานเพื่อใช้ในการศึกษา ค้นคว้า มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ว่าที่ร้อยตรี
(ธนุ วงษ์จินดา)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

	หน้า
บทที่ ๑ วัฒนาการนาฏศิลป์ไทย	๑
๑.๑ วัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	๒
๑.๒ สุนทรียศาสตร์นาฏศิลป์ไทย	๑๓
๑.๓ แนวทางการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย	๑๓
สรุปบทที่ ๑	๑๔
คำถามท้ายบท	๑๔
บทที่ ๒ นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น	๑๕
๒.๑ ประเภทของนาฏศิลป์ไทย	๑๖
๒.๒ จักระบำ รำ ฟ้อน	๓๐
๒.๓ บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทย	๑๐๙
สรุปบทที่ ๒	๑๑๙
คำถามท้ายบท	๑๑๙
บทที่ ๓ การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย	๑๒๐
๓.๑ กระบวนการออกแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย	๑๒๑
๓.๒ องค์ประกอบของการออกแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย	๑๒๑
๓.๓ หลักการจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยในโอกาสต่าง ๆ	๑๒๒
สรุปบทที่ ๓	๑๒๔
คำถามท้ายบท	๑๒๔
บทที่ ๔ ละครไทย	๑๒๕
๔.๑ ประวัติของละครไทย	๑๒๖
๔.๒ ประเภทของละครไทย	๑๒๖
๔.๓ บุคคลสำคัญในวงการละครไทย	๑๓๐
สรุปบทที่ ๔	๑๔๒
คำถามท้ายบท	๑๔๒

	หน้า
บทที่ ๕ การสร้างสรรค์ละคร	๑๔๓
๕.๑ การแสดงละคร	๑๔๔
๕.๒ ละครสร้างสรรค์	๑๔๔
๕.๓ แนวทางในการแสดงละครสร้างสรรค์	๑๔๕
๕.๔ เทคนิคการจัดการแสดง	๑๔๖
สรุปบทที่ ๕	๑๗๐
คำถามท้ายบท	๑๗๐
บทที่ ๖ มารยาทในการชม หลักการวิจารณ์ และการประเมินการแสดง	๑๗๑
๖.๑ มารยาทในการชมการแสดง	๑๗๒
๖.๒ หลักการวิจารณ์	๑๗๓
๖.๓ การประเมินการแสดง	๑๗๕
สรุปบทที่ ๖	๑๗๖
คำถามท้ายบท	๑๗๖
บรรณานุกรม	๑๗๗
คณะผู้จัดทำ	

บทที่

วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทย

ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้ ศ ๓.๑

- ตัวชี้วัด ม.๔-๖/๕ วิเคราะห์แก่นของการแสดงนาฏศิลป์และการละคร ที่ต้องการสื่อความหมายในการแสดง

มาตรฐานการเรียนรู้ ศ ๓.๒

- ตัวชี้วัด ม.๔-๖/๓ บรรยายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ และการละครไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- ตัวชี้วัด ม.๔-๖/๔ นำเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์ นาฏศิลป์พื้นบ้าน ละครไทย และละครพื้นบ้าน

เป้าหมายการเรียนรู้

- มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย

สมรรถนะของผู้เรียน

๑. ให้นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ไทย ในแต่ละสมัย มีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาขึ้นอย่างไร
๒. นักเรียนแบ่งกลุ่มจัดทำแผนผังวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ไทย กลุ่มละ ๑ ยุคสมัย จากนั้นนำเสนอหน้าชั้น

วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทย

๑.๑ วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทย

ในสมัยรัตนโกสินทร์

๑.๒ สุนทรียาศาสตร์นาฏศิลป์ไทย

๑.๓ แนวทางการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย

๑.๑ วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์

นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะแห่งการละคร หรือการฟ้อนรำ โดยเป็นศิลปะประจำชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน นาฏศิลป์ไทยได้รับการทำนุบำรุง รุ่งเรืองในสมัยรัตนโกสินทร์มาโดยตลอด โดยสามารถแบ่งข้อมูลได้ ดังนี้

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ที่มา : http://phralan.in.th/coronation/images/upload/images/BorromRajOnKarn_003.jpg

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีพระนามเดิมว่า “ทองด้วง” พระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๒๗๙ โดยได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระเจ้าอู่ทองพร และได้รับราชการทางมหาดไทยเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี จนได้รับตำแหน่งสูงสุดคือสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยศรีวิชัย ในปี พ.ศ. ๒๓๒๕ และเสด็จปราบดาภิเษกขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๕

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงมีพระราชโบายในเรื่องนาฏศิลป์ คือ ให้มีการแสดงละครเพื่อการฉลองการกุศล และบำรุงขวัญประชาชนชาวไทยในสมัยนั้น นอกจากนี้ ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร โปรดให้พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการที่เป็นนักกวี ช่วยกันแต่ง ถวายและทรงตรวจแก้เป็นบทพระราชนิพนธ์ไว้เป็นต้นฉบับ คือ เรื่องรามเกียรติ์ ๑๑๖ เล่มสมุดไทย เรื่องอุณรุท ๑๘ เล่มสมุดไทย เรื่องดาหลัง ๓๒ เล่มสมุดไทย และเรื่องอิเหนา ๓๘ เล่มสมุดไทย บทพระราชนิพนธ์ เรื่องรามเกียรติ์ อุณรุท ดาหลัง และอิเหนา ล้วนเป็นบทละครใน ซึ่งในรัชกาลต่อมา ได้มีการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับการแสดงมากยิ่งขึ้น

นาฏศิลป์ในรัชกาลนี้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังได้พัฒนารูปแบบมาตรฐาน ซึ่งเป็นต้นแบบ ในรัชกาลต่อมาทรงโปรดให้มีการฝึกหัดโขน ละครของหลวงทั้งฝ่ายวังหลวงและ วังหน้า โดยมีครูละครตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นผู้ฝึกหัด และทรงมีพระราชนุญาตให้เจ้านายและ ขุนนางฝึกหัดโขนได้ จึงทำให้โขนนั้นเกิดความแพร่หลาย ทรงโปรดให้จัดการแสดงมหรสพในงาน สมโภชต่าง ๆ เช่น งานพระเมรุ งานฉลองพระนคร และงานฉลองพระอารามหลวง เป็นต้น

นาฏศิลป์ในรัชกาลที่ ๑ มีอยู่หลายอย่าง เช่น ละคร (ที่ใช้ผู้หญิงหรือผู้ชายแสดง) โขน โขนกลางแปลง โขนชักรอก ละครชาตรี หนังใหญ่ ระบำ และมอญรำ เป็นต้น

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒)

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ที่มา : http://phralan.in.th/coronation/images/upload/images/BorromRajOnKarn_005.jpg

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๑๐ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถทั้งในด้านปกครองและศาสตร์แห่งศิลปะแขนงต่าง ๆ ทรงทำนุบำรุงงานสถาปัตยกรรม วรรณศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ให้เจริญรุ่งเรือง พร้อมกับการพัฒนา บ้านเมืองด้วย

ในรัชกาลที่ ๒ นับเป็นยุคทองของวรรณคดีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงสนพระทัยในศิลปะแขนงนี้ อีกทั้งในรัชกาลของพระองค์มีนักกวีที่มีความสามารถ คือ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (รัชกาลที่ ๓) สุนทรภู่ พระเทพโมลี (กลั่น) นายรินทรธิเบศร์ (ทองอินทร์) พระยาตรัง ครูแจ้ง ครูทองอยู่ (ครูเสภา) เป็นต้น ทรงโปรดให้

ละครผู้หญิงของหลวง เล่นละครนอกบ้าง โดยทรงพระราชนิพนธ์บทละครนอกขึ้นใหม่ให้เหมาะกับนางในแสดง ๕ เรื่อง คือ ไชยเชษฐ์ มณีพิไชย คาวี ไกรทอง และสังข์ทอง นอกจากนี้มีวิวัฒนาการด้านนาฏศิลป์อย่างมาก เช่น ละครใน ละครนอกของหลวง หุ่นหลวง ระบำ และจ๊วผู้หญิง เป็นต้น

ลักษณะเด่นของละครในของรัชกาลที่ ๒ คือ ลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้นั้นมีภาษาที่ไพเราะ สละสลวย การบรรจุเพลงที่ใช้ในการบรรเลงด้วยวงดนตรีปี่พาทย์มีความไพเราะ และนุ่มนวล เครื่องแต่งกายมีความงดงามทั้งเครื่องศิราภรณ์ และถนิมพิมพาภรณ์ การฟ้อนรำที่งดงามจากการฝึกหัดเป็นเวลานาน และคนรำงาม โดยคัดเลือกรูปร่าง หน้าตา จากบุคลิกที่เหมาะสมกับตัวละคร

ละครนอกแบบหลวง ได้จัดแสดงครั้งแรกในงานรับพระเศวตภูษธร โดยทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ เพื่อให้ประชาชนดูแล้วเข้าใจ และสนุกกับการแสดงด้วย

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓)

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา : http://phralan.in.th//coronation/images/upload/images/BorromRajOnKarn_007.jpg

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชสมภพเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๓๐ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัด พระอารามเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้งานทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรมเจริญรุ่งเรือง ในสมัยรัชกาลที่ ๓ บ้านเมืองมีความสงบมากขึ้น จึงทำให้ไม่ต้องทำศึกสงคราม ประกอบกับมีความเจริญทางเศรษฐกิจ

นาฏศิลป์ในสมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ทรงโปรดให้มีละครของหลวง จึงทำให้นางรำ นักประพันธ์บทละครของหลวงกระจายตัวไปอยู่ตามบ้านขุนนางต่าง ๆ หรือตระกูลที่มีความร่ำรวย โดยถือเป็นเครื่องประดับเกียรติยศของตระกูล นอกจากนี้มีบทละครนอก ๗ เรื่อง และได้มีการเริ่มให้ผู้หญิงแสดงละครมากขึ้น

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา : http://phralan.in.th//coronation/images/upload/images/BorromRajOnKarn_009.jpg

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎประสูติเมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๔๗ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถเชี่ยวชาญในภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษาละติน อังกฤษ และดาราศาสตร์ และทรงสนพระทัยในการประพันธ์วรรณกรรมในเรื่องพระพุทธศาสนา เช่น บทพระราชนิพนธ์ร่ายยาว มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์วนประเวศน์ และกัณฑ์ฉกษัตริย์ นอกจากนี้ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร และบทระบำไว้หลายเรื่อง เช่น บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอน พระรามเดินดง บทละครเรื่องอิเหนา ตอน อุณกรรณ บทละครเรื่องยุชณลิขิต บทเบิกโรง เรื่อง นารายณ์ปราบนาทก บทเบิกโรง เรื่อง พระรามเข้าสวนพิราพ บทเบิกโรงระบำต้นไม้ทองเงิน และบทรำโคม เป็นต้น

ในรัชกาลที่ ๔ มีคณะละครเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และต่างแข่งขันกันโดยการหาเรื่องราวแปลกใหม่มาแสดงในคณะของตัวเอง จึงทำให้มีบทละครใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก เช่น อภัยนุราช จันทโครพ ลักษณะวงศ์ พระอภัยมณี มณีพิไชย เทพสังวาลย์ พระสมุท คาวี ตอน ท้าวโสณลักนางเทพลีลา และขุนช้างขุนแผน ตอน พระไวยแต่งงาน เป็นต้น

นอกจากนี้เกิดละครหญิงของหลวงขึ้นมาใหม่อีกครั้ง เนื่องด้วยสมเด็จพระนางโสมนัสวัฒนาวดี (พระบรมราชินี) ทรงทราบว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยการละคร จึงทรงเริ่มหัดเด็กผู้หญิงเป็นคณะละครหนึ่งในพระบรมมหาราชวัง และได้ทำการจัดแสดงในงานสมโภชช้างเผือกที่ ๒ คือ พระวิสุทธิรัตนกิริณี ในปี พ.ศ. ๒๓๙๗

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพระราชนุญาตให้เสรีภาพทางการแสดงละคร โดยยกเลิกธรรมเนียมกฏข้อห้ามเกี่ยวกับการแสดง แต่ห้ามแต่งเครื่องแต่งกายเลียนแบบเครื่องยศชั้นสูง จึงทำให้เกิดละครผู้หญิงอย่างแพร่หลายในคณะต่าง ๆ ทำให้เกิดการตั้งภาษีโขนละคร โดยตั้งเกณฑ์ในการเรียกเก็บ ตัวอย่างเช่น ละครโรงใหญ่ แสดงเรื่องรามเกียรติ์ ๒๐ บาท อิเหนา ๑๖ บาท อุณรุท ๑๒ บาท ต่อ ๑ วัน หรือ ๑ วันกับ ๑ คืน เป็นต้น เกิดละครชนิดใหม่ขึ้น คือ ละครเสภา ละครชาตรี ละครชาตรีของหลวง ละครหน้าจอ และละครผสมสามัคคี เป็นต้น

ละครเสภา เป็นละครที่ดำเนินเรื่องด้วยการขับเสภาทำนองต่าง ๆ แทนการร้องรำ โดยมีเครื่องดนตรีปี่พาทย์รับ ละครเสภาเหมาะสำหรับการนำกลอนหนังสืออ่าน หรือนิทานคำกลอน เช่น ขุนช้างขุนแผน เป็นต้น

ละครชาตรี เป็นการแสดงคล้ายคลึงกับโนราในภาคใต้ มีผู้แสดงทั้งผู้หญิงและผู้ชาย โดยสวมเครื่องแต่งกายตัวพระยืนเครื่อง สวมเล็บที่นิ้วมือ การร้อง การรำ และเครื่องดนตรีที่ใช้เป็นแบบเดียวกับการแสดงโนรา

ละครชาตรีของหลวง เป็นการแสดงคล้ายคลึงกับโนราในภาคใต้ แต่ผู้แสดงเป็นผู้หญิงทั้งหมด ผู้แสดงมีพื้นฐานการแสดงละครใน ดำเนินเรื่องโดยการร้อง เครื่องแต่งกายคล้ายคลึงกับละครชาตรี โดยปัจจุบันมีความใกล้เคียงของการแสดงละครชาตรีเรื่อง มโนห์รา ของกรมศิลปากร

ละครหน้าจอ เป็นการแสดงละครโรงใหญ่ แสดงละครใน เรื่อง รามเกียรติ์ จะแสดงละครหน้าจอหนังใหญ่ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับโขนหน้าจอ ของกรมศิลปากรในปัจจุบัน ดำเนินเรื่องโดยการร้องรำ ไม่พากย์เจรจาแบบโขน

ละครผสมสามัคคี เป็นละครที่เกิดขึ้นในปลายรัชกาลที่ ๔ โดยเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) นำเรื่องในพงศาวดารมาแสดง เช่น ราชาริราช เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการละเล่นอื่น ๆ และการแสดงใหม่อื่น ๆ อีก เช่น ละครแขก ละครร้องละครร่ายอย่างฝรั่ง ลิเก แอ่วลาว หุ่นกระบอก และหนังตะลุง เป็นต้น

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการจัดแสดงนาฏศิลป์ไทยในโอกาสต่าง ๆ อย่างมากมาย เช่น งานพระศพ งานโสกันต์ งานรับรองแขกบ้านแขกเมือง งานสมโภชตามประเพณี งานประจำปีของวัด งานศพ งานโกนจุก งานบวช และงานรื่นเริงตามเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา : http://phralan.in.th/coronation/images/upload/images/BorromRajOnKarn_011.jpg

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๓๙๖ โดยเสด็จขึ้นครองราชย์ยังทรงพระเยาว์ จึงทำให้มีผู้สำเร็จราชการ และขุนนางในสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นผู้บริหารให้คงรูปแบบตามรัชกาลที่ ๔ เมื่อทรงผนวชและเสด็จขึ้นครองราชย์ครั้งที่ ๒ ทรงได้ดำเนินนโยบายต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของพระองค์เองมากยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องระเบียบธรรมเนียมราชสำนัก การเก็บภาษี การยุบปอนการพนัน เป็นต้น

ในรัชกาลที่ ๕ ได้มีการเปิดการค้าขาย ส่งออกอย่างเสรี โดยเป็นกิจการสำคัญของประเทศ ได้ติดต่อค้าขายกับจีน ฝรั่งเศส และมีการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยสำหรับชนชั้นสูง ในเรื่องแฟชั่น ผ้าเครื่องประดับ และเครื่องสำอาง เป็นต้น และได้มีการปรับปรุงการเก็บภาษีโขน

โรงละครในรัชกาลที่ ๕ ประกอบไปด้วยโรงละครของหลวง และโรงละครสาธารณะจำนวนมาก เช่น โรงละครสวนมิสกวัน โรงละครทวีปัญญาสโมสร โรงละครดึกดำบรรพ์ โรงละครวิมานนฤมิต เป็นต้น ซึ่งในสมัยนั้นได้เริ่มเก็บค่าบัตรเข้าชมการแสดง และการโฆษณาหน้าโรงละครด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทละครไว้หลายเรื่อง เช่น โจร ๔๐ ผัวกลั้วเมีย อิเหนา นิราชาคริต เงาะป่า และวงศ์เทวราช นอกจากนี้ทรงพระราชนิพนธ์บทระบำตลก เป็นชุดเบิกโรงก่อนแสดงละครในอีกด้วย

นอกจากนี้กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ทรงพระราชนิพนธ์บทละครนอก เรื่อง พระสมุทตอนเข้าสวนจนถึงทำวณจักรล้ม

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงพระราชนิพนธ์บทละครดึกดำบรรพ์ไว้หลายเรื่อง โดยส่วนใหญ่นำบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ ทั้งละครในและละครนอกบางตอนมาทำเป็นละครดึกดำบรรพ์ เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา สังข์ทอง สังข์ศิลป์ชัย คาวี และทรงพระราชนิพนธ์นารายณ์สืบบางตอน พระอภัยมณีบางตอน และพระลอ โดยปรับปรุงบทร้อง เพิ่มบทเจรจา เป็นต้น

กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงพระราชนิพนธ์บทละครรำ เช่น ไกรทอง ขุนช้างขุนแผน และพระลอ ซึ่งเป็นที่นิยมมาจนถึงปัจจุบัน และบทละครร้อง เช่น ตึกตายอดรัก ยิ่งผัวยิ่งเมีย พัดด้ามจิว และสาวเครือฟ้า ซึ่งทรงแปลงมาจากเรื่อง มาตามบัตเตอร์ฟลาย ของจาโกโม ปุซซินี เป็นต้น

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังคงรักษาตามแบบแผนโบราณเป็นอย่างดีซึ่งทำให้มีการแสดงเกิดขึ้นใหม่หลายประเภท เช่น ละครพูด ละครพันทาง ละครดึกดำบรรพ์ ละครร้อง ลิเก หนังตะลุง และหุ่นกระบอก เป็นต้น

ละครพูด เป็นละครที่ตัวละครเจรจาเป็นบทพูดร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ไม่มีการร้องเพลงประกอบ

ละครพันทาง ผู้คิดริเริ่มคือเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) โดยแสดงบทพระราชนิพนธ์ เรื่องดาหลังในรัชกาลที่ ๑ แสดงออกภาษาชาวบ้าน เพลงและทำรำมีลักษณะทางฆวานอกจากนี้ยังแสดงทางละครนอก โดยนำเรื่องภาษาต่าง ๆ เข้ามาแสดง เช่น พงศาวดารมอญ เมียนมา เรื่องราชาธิราช พงศาวดารจีน เรื่องสามก๊ก เป็นต้น

ละครดึกดำบรรพ์ เป็นละครรำชนิดหนึ่ง โดยเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (หม่อมราชวงศ์ หลาน กุญชร) ได้ดัดแปลงมาจากโอเปร่าของฝรั่ง โดยใช้เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ของไทย ทำเป็นแบบละครรำ แต่ดำเนินเรื่องให้รวดเร็ว และจัดฉากประกอบเรื่องให้ดูสมจริง

ละครร้อง ได้ปรับปรุงขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากละครต่างประเทศ มีต้นกำเนิดมาจากการแสดงของชาวมลายู เรียกว่า “บังสาวัน” (Malay Opera) ต่อมาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงแก้ไขปรับปรุงเป็นละครร้อง แสดงที่โรงละครปรีดาลัย

ในรัชกาลที่ ๕ โอกาสในการแสดงนาฏศิลป์ไทยนั้นมีความคล้ายคลึงในสมัยรัชกาลที่ ๔

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา : http://phralan.in.th/coronation/images/upload/images/BorromRajOnKarn_014.jpg

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวารวดี ประสูติเมื่อวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๓ ศิลปวัฒนธรรมในรัชกาลที่ ๖ ได้รับอิทธิพลมาจากทางตะวันตกเป็นอย่างมาก ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพรานหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยให้การศึกษาในวิชาสามัญและวิชาศิลปะสาขาดนตรี และนาฏศิลป์ไทย นอกจากนี้ได้มีการจัดตั้งกรมศิลปากรขึ้นในวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ นอกจากนี้ยังทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมไว้มากมายกว่า ๑,๒๐๐ เรื่อง และบทละคร ๑๕๐ เรื่อง

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นประกอบไปด้วย ละครหลวง โขนหลวง ละครพันทาง ละครดึกดำบรรพ์ ลิเก ละครร้อง ละครพูด ลำตัด เป็นต้น

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา : http://phralan.in.th/coronation/images/upload/images/BorromRajOnKarn_016.jpg

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ราชกุมารสุโขทัยธรรมราชา ประสูติเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๖ โดยทรงสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ สิริราชสมบัติเป็นเวลา ๙ ปี ทรงพัฒนาระบบการเมืองและการปกครองของประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าเพื่อให้เท่าเทียมกับนานาอารยประเทศ โดยทรงริเริ่มนำประเทศไทยเข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดดนตรีไทย และทรงเครื่องดนตรีไทย ได้หลายชนิด นอกจากนี้ยังทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงไทย เช่น ราตรีประดับดาว เป็นต้น ทรงพระราชนิพนธ์บทภาพยนตร์ ๓ เรื่อง ได้แก่ แหวนวิเศษ ชิงนาง และพระเจ้ากรุงจีน ในสมัยรัชกาลที่ ๗ ได้มีการสร้างโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุงขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๖

นอกจากนี้ได้มีการยุบโรงเรียนพรานหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ และก่อตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ขึ้นโดยพระสารสาสน์ประพันธ์

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล (รัชกาลที่ ๘)

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

ที่มา : http://phralan.in.th/coronation/images/upload/images/BorromRajOnKarn_018.jpg

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๘ เสด็จขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘ แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ขณะที่มีพระชนมพรรษาเพียง ๙ พรรษา และประทับที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ดังนั้น จึงมีการแต่งตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพื่อทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินจนกว่าพระองค์จะทรงบรรลุนิติภาวะ รวมระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติทั้งสิ้น ๑๒ ปี

สภาพบ้านเมืองในสมัยรัชกาลที่ ๘ อยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

นาฏศิลป์ไทยในสมัยรัชกาลที่ ๘ นั้นได้อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ กรมศิลปากรเป็นผู้ดูแล ซึ่งในสมัยนั้นละครพันทาง บทละครของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ เป็นที่นิยมมาก ต่อมาเมื่อเข้าสู่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มอบหมายให้กรมศิลปากรปรับปรุงการแสดงรำโขน ให้เป็นการแสดงรำวง เพื่อให้ประชาชนเกิดความบันเทิงใจ

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล นั้นประกอบไปด้วย รำแม่บทใหญ่ ละครหลวงวิจิตร ละครเพลง ละครวิทยุ หนังสดหรือโขนสด และรำวง เป็นต้น

นาฏศิลป์ไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ที่มา : http://phralan.in.th/coronation/images/upload/images/BorromRajOnKarn_020.jpg

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นพระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรี พระราชสมภพเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐

นาฏศิลป์ไทยในสมัยรัชกาลที่ ๙ ส่วนใหญ่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่ในสมัยรัชกาลก่อนหน้านี้ ได้มีการปรับปรุง และพัฒนาให้เข้ากับสังคมในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การละเล่นของหลวง โขน ละครใน ละครนอก ละครชาตรี ละครพันทาง ละครดึกดำบรรพ์ มโนราห์หรือโนรา ลิเก หมอลำ ละครพูด และละครร่วมสมัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนาฏศิลป์สากล เช่น บัลเลต์ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้มีการเปลี่ยนชื่อโรงเรียนสังคีตศิลป์ เป็นโรงเรียนนาฏศิลป์ ต่อมา กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศยกฐานะเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยมีทั้งหมด ๑๒ แห่งในประเทศไทย ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี และวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง โปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนิน ทอดพระเนตรการแสดง นาฏศิลป์ไทยในวโรกาสพิธีเปิดโรงละครแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งได้มีการจัดแสดงรวม ๓ ชุด คือ ๑. รำดอกไม้เงินดอกไม้ทองถวายพระพร

๒. การแสดงละครเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ตอนซุบสังข์ศิลป์ชัย ๓. โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุด รามาวตาร นับเป็นปฐมฤกษ์ของการดำเนินการโรงละครแห่งชาติเป็นต้นมา

๑.๒ สุนทรียศาสตร์นาฏศิลป์ไทย

สุนทรียศาสตร์นาฏศิลป์ไทย หมายถึง การรู้สึกถึงความงดงามของนาฏศิลป์ไทยจากการได้เห็นลีลาท่ารำ การได้ยินเสียงขับร้องและบรรเลงดนตรีที่ไพเราะ โดยเป็นความรู้พื้นฐานของผู้ที่จะศึกษาเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย

สุนทรียศาสตร์นาฏศิลป์ไทย ประกอบไปด้วย ๕ คุณลักษณะ ได้แก่

๑. เครื่องแต่งกายสวยงาม
๒. ท่ารำสวยงาม
๓. ขับร้องไพเราะ
๔. ดนตรีที่ใช้ในการประกอบการแสดงไพเราะ
๕. บทกลอนไพเราะ

๑.๓ แนวทางการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย

กลุ่มผู้คนสร้างงานเป็นผู้ที่คิดริเริ่มสร้างสรรค์งาน จึงควรมีแนวทางในการอนุรักษ์ ดังนี้

๑. กลุ่มผู้สร้างงานนาฏศิลป์แนวอนุรักษ์ ควรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีรสนิยมที่จะสร้างผลงานด้านนาฏศิลป์ โดยศึกษาค้นคว้าจากชุมชนท้องถิ่น เพื่อค้นหานาฏศิลป์ที่มีคุณค่าจากภูมิปัญญาชาวบ้าน และที่สำคัญคือ จะต้องเข้าใจวิธีการสื่อสารเพื่อให้ไปถึงผู้ชม จึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และแสวงหาความรู้ตลอดเวลา

๒. กลุ่มผู้สร้างงานนาฏศิลป์ในระบบการเรียนการสอน ผู้สอนควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้ นาฏศิลป์ไทย ไม่เฉพาะแต่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้โดยผ่านสื่อทุกประเภท

๓. การสร้างค่านิยมใหม่ ในองค์กรทั้งที่เป็นของรัฐ หรือเอกชน ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนผู้สร้างงานนาฏศิลป์แนวอนุรักษ์ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชมผู้สร้างงาน อาจพัฒนารูปแบบเดิมให้มีความทันสมัย กระชับมากขึ้น

๔. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย ได้แก่ โครงการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย โครงการสืบสานนาฏศิลป์พื้นบ้าน โครงการจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทย ในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำมาหากินของแต่ละชุมชน และโครงการจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทย ที่เกี่ยวกับความเชื่อของแต่ละชุมชน

๕. องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนผู้สร้างงานนาฏศิลป์ไทยในแนวอนุรักษ์ และควรยกย่องเชิดชู

กลุ่มผู้ชม แนวทางในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้กับผู้ชม และแนวทางการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย มีดังนี้

๑. ให้ความรู้พื้นฐานในด้านการแสดงนาฏศิลป์ทุกประเภท นับตั้งแต่ประวัติความเป็นมา ลักษณะการแสดง ขนบนิยมในการแสดง รูปแบบลีลาท่ารำ การตีบท ความเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงทีละชุด ต้องให้ความรู้แก่ผู้ชมทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

๒. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ชมการแสดงนาฏศิลป์ไทยทุกประเภท ทั้งในรูปแบบเดิมและรูปแบบที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ เพื่อจุดประกายให้เกิดความคิด ในการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ เปรียบเทียบผลงานการแสดง

หน่วยงาน หรือองค์กรภาครัฐ และเอกชน วิธีการดำเนินการ มีแนวทาง ดังนี้

๑. จัดกิจกรรมการแสดงนาฏศิลป์ไทยทุกประเภทออกสู่สายตาสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรจัดแสดงเฉพาะงานเทศกาลประจำปี ต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบันและองค์กรทุกแห่ง ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะทางด้านนาฏศิลป์

๒. ประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง โดยพยายามสอดแทรกไปในทุก ๆ สื่อที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้แก่ประชาชน สร้างค่านิยมแก่เด็กวัยรุ่นให้หันกลับมาสนใจนาฏศิลป์ไทย

สรุปบทที่ ๑

นาฏศิลป์ไทย มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณ ได้รับการทำนุบำรุงอยู่เสมอจวบจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะประจำชาติที่แสดงถึงความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติไทย ที่มีความประณีต งดงาม ดังนั้นการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยจึงมีความสำคัญอย่างมาก จึงควรส่งเสริมให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ และชมการแสดงนาฏศิลป์ไทยทุกประเภท จนไปถึงการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน รวมทั้งพัฒนารูปแบบการแสดงให้มีความน่าสนใจ ทันสมัย สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้นาฏศิลป์ไทยยังคงอยู่คู่กับประเทศไทยต่อไป

คำถามท้ายบท

๑. ละครไทยมีวิวัฒนาการอย่างไร จงอธิบาย
๒. เพราะเหตุใดในปัจจุบันนาฏศิลป์ไทยจึงมีผู้เข้าชมน้อยลง นักเรียนมีความคิดเห็น และมีแนวทางในการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยอย่างไร
๓. ให้นักเรียนเสนอแนวทางที่จะช่วยพัฒนาการแสดงนาฏศิลป์และละครไทยให้เป็น ที่ชื่นชอบ และประยุกต์เข้ากับสังคมของคนรุ่นใหม่ มาพอสังเขป